

RECENZE: Italský dokument skvěle demýtizující televizní zpravodajství

2. listopadu 2012 13:59

Italský čtyřiapadesátiminutový snímek Antropologie mýtu televize (Un mito antropologico televisivo) vznikl z natočeného „odpadu“, tedy z nepoužitých záběrů, uložených v archivu lokální televize sídlící v Katánii na Sicílii. Film odráží tamější realitu let 1991 až 1994: lokální volby, neutěšenou sociální situaci, vlnu odchodů do Německa, korupce, vraždy. Snímek byl uveden na letošním, minulou neděli skončeném ročníku Mezinárodního festivalu dokumentárních filmů Jihlava a stojí za připomenutí.

Záběr z filmu Antropologie mýtu televize | foto: Kavárna

Úvodní záběr katolického procesí v ulicích sicilského městečka se odvíjí bez zvuku. Prolog tak může na diváka zapůsobit jako omletý experiment, estetický prvek, který dokument přibližuje videoartu v jeho pokleslejší podobě. Ale v tomhle případě šlo (zpětně viděno) o něco podstatnějšího. Totiž o předzvěst dokumentární koláže překračující „pouhou“ demýtizaci televizního média. Čím? Až nepříjemně hmatatelný otisk reality je v tomto snímku určen vlastně

jen svou nedokonalostí. Ze špatných reportážních záběrů lze totiž dešifrovat falešné modely skutečnosti snadněji, než z prefabrikovaného produktu běžného televizního zpravodajství.

Záběr z filmu Antropologie mýtu televize

Možná mu radši měli zaplatit...

Autorská trojice - dva muži (Alessandro Gagliardo, Dario Castelli) a jedna žena (Maria Helene Bertino) - se soustředila na minimalistickou příběhovou linii tak, aby odpadní záběry vytvářely „unavený“ sled dramatických událostí. Výraznou únavu v sobě nedokázat skrýt ani tehdejší reportér, který nepřípadně vstupoval s mikrofonem do záběrů a ptal se třeba starých žen, jejichž domy měly být kvůli podezřelým obchodním machinacím zbourány, za co vlastně na demonstraci bojují. S touto dikcí vyhořelého člověka se posléze zeptal i prostého venkovana, jaké to je přijít o devítiletého syna, který se zabil pádem ze zídky. „Jak se jmenujete, jak se jmenuje váš syn, jaké to je?“ Venkován odpovídal s důstojnou pokorou, zděšením a zoufalstvím v očích, přesto v tomhle záběru neúčastného smutku reportéra a nefalšované bolesti venkovana bylo více pravdivosti než v (v často vlastně hystericky) objektivním zpravodajství, na jaké jsme nyní zvyklí. Frustrace v rezignovaném hlase reportéra, v jeho postoji a gestech byla stejnou mírou fascinující jako zastrašující. Ano, reportér byl svým způsobem hlavním hrdinou dokumentu o (bez)moci jednoho lokálního televizního média, nebyl však – a to je hodno respektu – ani v jediném ze záběrů zle zkarikován. Nakonec on sám byl vlastně nebohým médiem, zneužitým a sdělujícím nesdělitelné a předvádějící publiku bezděčnou lidskost technicky nezvládnutých situací.

Filmaři si v tomto snímku často pohrávali i s motivem cesty. Jízda štábu, záběry z osobního auta střídaly detaily těl zavražděných. K nejsilnějším patřil dlouhý záběr na louži krve s prudkými nárazy větru na mikrofon v obraze, výmluvná poezie krutosti, která je v televizním zpravodajství zřejmě tabuizovaná, neboť postrádá snadno dynamiku hyenismu.

Záběr z filmu Antropologie mýtu televize

Asi vůbec nejdivočejším záběrem byla ovšem diskotéka politiků. V téhle sekvenci filmaři posunuli vyznění směrem k experimentální kompozici. Naštěstí šlo o drobnou škodolibost, možná se jen nedokázala autorská trojice rozloučit s běsnou dynamikou veselé prázdnoty, která tanec se stroboskopy a se světelnými efekty provázela.

Po skončení projekce se jeden z trojice autorů přiznal k diverznosti, která sestříhanému filmu (z betakazet) předcházela - totiž ke krádeži archivního materiálu. Přistoupil k ní poté, co mu, tehdy pracujícímu v této televizní stanici, několik měsíců nezaplatili. Režisér Alessandro Gagliardo ještě zdůraznil, že znalost lokální politiky je pro pochopení filmu bezpředmětná. I to pokládám v souvislosti s přijetím snímku za podstatnou informaci. Lokální reálie byly sice jedinečné, ale vyzněním snadno přenosné. Nakonec poselství tohoto intenzivního filmu na pomezí eseje, dokumentu, filmové básně a analytické satiry tkví někde úplně jinde, totiž ve vědomí, že ani jazyk zdánlivé zprávy nedokáže přemoci mysterium dění. V tomto smyslu byl prostinký nápad trojice italských tvůrců přímo geniální.

Autor: Dora Kaprálová, publicistka a kritička